

DCTD*t*

Disaini ja loovmõtlemise tööriistakomplekt
METOODILINE JUHEND

Agency for International
Programs for Youth
Republic of Latvia

Co-funded by
the European Union

VASTUTUSEST LOOBUMINE

Projekti “Design and Creative Thinking Development Tool” rahastati Euroopa Komisjoni toetusmeetmest “Erasmus+: Youth in Action”, mida haldab Lätis asutus Agency for International Programs for Youth. Käesolev publikatsioon kajastab ainult autori seisukohti ning Komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

ERASMUS+ strateegilise partnerluse projekt

Projekti juht: Läti Disainikeskus
koostöös organisatsioonidega:

Balti Regionaalfond (Läti),
Eesti Disainikeskus (Eesti),
AGERHOLM FLOK (Taani).

DCTDd töölehti ja metoodilisi materjale tohib kasutada mittetulunduslikus töös noortega (projekti sihtrühmaga) ning neid on lubatud printida ja reprodutseerida ilma järjekorda ja küljendust muutmata.

DCTDd projekti materjalid (tekstilised, visuaalsed ja graafilised materjalid) on Läti Disainikeskuse intellektuaalomand, kui pole märgitud teisiti. Materjale võib reprodutseerida ja levitada ainult tingimusel, et teabeallikale ja projekti nimele on nõuetekohaselt viidatud.

Viitenäide: Läti Disainikeskus, Balti Regionaalfond, Eesti Disainikeskus, Agerholm FLOK (2023). Disaini ja loova mõtlemise tööriistakomplekt.

EESTI ESTONIAN
DISAINI—DESIGN
KESKUS CENTRE

FLOK

TÄNUAVALDUS

Käesolev uuring on esimene neljast intellektuaalsest tulemist strateegilise partnerluse projektis “Design and Creative Thinking Development Tool”, mis kuulub Euroopa Liidu Erasmus+ programmi raamistikku. Projekti eeluvijad on neli partnerit kolmest riigist: Läti Disainikeskus (Läti), Balti Regionaalfond (Läti), Eesti Disainikeskus (Eesti) ja Agerholm FLOK (Taani). Projekti elluviimises osalenud koostööorganisatsioonide põhipersonali hulka kuulusid (partnerite tähestikulises järjekorras): Dita Danosa, Kirstīne Kutuzova, Ginta Salmiņa, Elīna Grāvelsiņa, Aive Karing, Annemai Mägi, Kenneth Agerholm ja Dinija Danosa.

Avaldame tänu rohkem kui sajale noorsootöötajale, haridustöötajale ja/või noorteorganisatsioonide esindajale, kes nõustusid lahkelt osalema uuringus ja vestlustes, andsid väärtuslikku tagasisidet noorsootöö kohta, jagasid kogemusi, hindasid kasutusel olevaid meetodeid ning pakkusid välja mõtteid tulevase tööriistakomplekti koostamiseks.

SISUKORD

Ülevaade. Erasmus+ Project “Design and Creative Thinking Development Toolkit”	4
OSA 1	
Ülevaade. Loovmõtlemine kui 21. sajandi oskus ja selle arendamine	5
1. Loovmõtlemine ja loovus	6
1.1. Kombineeritud loovus	6
1.2. Suur “C” ja väike “c” või mudel 4C loovus	7
1.3. Lahknev mõtlemine ja loovus	8
1.4. Kasvule suunatud mõtteviis ja piiratud mõtteviis	8
1.5. Sisemine motivatsioon ja loovus	9
2. Loovus noorukieas	9
3. Disainmõtlemine	10
4. Noored nüüd ja praegu	12
5. Noorte heaolu	13
OSA 2	
Ülevaade. Ettevalmistus	16
1. Hindamisvaba tsoon	16
2. Õppimine ja mitteformaalne lähenemine	19
3. Õpetajate ja juhendajate roll	22
OSA 3	
Ülevaade. Valminud tööriistakomplekt	24
1. Võimalikud stsenaariumid tööriistakomplekti kasutamiseks	26
2. Mida teha edasi ja kiudas noori toetada	28
3. Kasulikke viiteid ja täiendavat lugemist	30
Kasutatud allikad	31

Ülevaade. Projekt “Design and Creative Thinking Development Toolkit”

Projekti eesmärk on tugevdada disaini ja loova mõtlemise rolli noorte seas, et lihtsustada nende edasisi karjäärivalikuid ja toetada nende eneseväljendust.

Haridussüsteemides üle maailma on domineerinud fikseeritud mõtteviis, mistõttu noorte sisemine motivatsioon, enesekindlus ja oma oskused on madalal, selle tõttu on tekkinud sellised kategooriad nagu NEET-noored (noored, kes ei tööta, haridus). Sageli ei ole see staatus vabatahtlik, noori mõjutavad erinevad riskitegurid, sealhulgas ränne, rahaline ebakindlus, sotsiaalne ja territoriaalne tõrjutus, perekondlikud tegurid ja paljud teised.

Küsitledes projekti ettevalmistamise etapis nii haridustöötajaid kui ka noortega töötavaid spetsialiste, ilmnes, et puudub üks kindel 13-16-aastastele noortele suunatud tööriist, mis tugineks valitsuse nõudmistele ja hetke suundumustele tööturul ja noorte heaolu tagamise vallas. Koolis või koolijärgses tegevuses kasutatavad meetodid võivad olla hästi kirjutatud, kuid aegunud, mille tulemuseks on väike või olematu edasimineku ning see mõjutab noorte motivatsiooni, enesehinnangut jne.

PROJEKTI EESMÄRGID:

1. Soodustada loova mõtlemise arengut noorte seas, kasutades eakohaseid disainimõtlemise arendamise meetodeid.
2. Edendada vabahariduse õpetajate ja teiste valdkonna spetsialistide huvi ja teadlikkust loova mõtlemise eripärast ja tähendusest, pakkudes metoodilist materjali edasiseks iseseisvaks tööks noorukitega.
3. Soodustada kogemuste ja arvamuste vahetamist projekti strateegiliste partnerite vahel, tagades õpirände tegevused projekti elluviimise ajal.
4. Vähendada häbimärgistamist loomealade ebakompetentsuse ja konkurentsivõime kohta tööturul, rõhutades maailma juhtivate ettevõtete näidetel loovuse mitmekülgust ja väärtust.
5. Edendada ennetavate tegevuste kogumit NEET-rühma kvantitatiivse ja kvalitatiivse arvu vähendamiseks.

ESMANE PROJEKTI SIHTGRUPP

Noored vanuses 13-16 aastat, põhikooli viimastes klassides. Selles vanuses õpivad noored mõtlema abstraktsetes kategooriates, tegema otsuseid erinevaid vaatenurki hinnates, kontrollima erinevaid impulsse, analüüsima valikuid ja põhjuslikku seost.

OSA 1

Ülevaade. Loovmõtlemine kui 21. sajandi oskus

“21. sajandi oskused” – kas see sõnaühend on sinu sõnavarasse juba kinnistunud? Väidetavalt on see kontseptsioon muutunud oluliseks kõigile, kes soovivad end arendada tööturul ja isiklikus plaanis. Projekti „Loov- ja disainimõtlemise tööriistakomplekti“ ettevalmistava ja uurimisetapi jooksul analüüsisime asjakohaseid dokumente, mis panevad raamistikku praeguste ja tulevaste põlvkondade tööelule.

ILO ülemaailmne töö tulevikukomisjon on öelnud, et "tänaõsed oskused ei vasta homsete töökohtadele ja äsja omandatud oskused vananevad kiiresti". OECD töö ja oskuste tulevik (2017) alustab kolme jätkuva suundumusega, mis mõjutavad töö olemust, selle kvaliteeti ja kvantiteeti ning tööjõu tulemuslikkust: globaliseerumine, tehnoloogiline areng ning demograafilised ja kliimamuutused. Paljude erinevate väljakutsete hulgas, millega inimkond silmitsi seisab nt. uued töökohad, mida tuleb luua, ja tööpuudusprobleemid, mida tuleb vahepeal lahendada, vaesus, palgalõhed, töötingimused, aeg ja eetilised küsimused, nõuavad isikukeskset lähenemist, mis keskendub ümberkujundamisvõime soodustamisele ja tööjõu vajaduse suurendamisele. elukestev õpe.

On vaja tegeleda „olemasolevate ja eeldatavate oskuste puudujääkidega, pöörates erilist tähelepanu sellele, et haridus- ja koolitussüsteemid vastaksid tööturu vajadustele ning suurendaksid töötajate suutlikkust kasutada parimal viisil ära inimväärse töö jaoks pakutavad võimalused. Põhioskused on kriitilise tähtsusega, et võimaldada töötajatel saavutada inimväärne töö ja parandada elatustaset. (ILO, 2019)

Loovust võib vaadelda kui toodet, vaimset protsessi ja psühholoogilist konstruktsiooni. Loovus ise, vähendab vajadust kitsendada vaid ühele määratlusele, mis pakub pigem juhiseid ja võimalikke komponente, et olla edukas. Praeguse projekti raames oleme loovust vaadanud erinevatest vaatenurkadest. Siia lisame kokkuvõtte vastustest olulistele küsimustele loova mõtlemise oskuse arendamise kohta noorukieas, mis olid kasulikud praeguse tööriistakomplekti modelleerimisel.

- **Kas loovuse ja loovmõtlemise mõisteid saab kasutada vaheldumisi?**
- **Mis on loovuse komponendid?**
- **Mis on noorte loovmõtlemise arengut määravad tegurid?**
- **Millised on loovmõtlemise arendamiseks vajalikud oskused ja isikuomadused?**

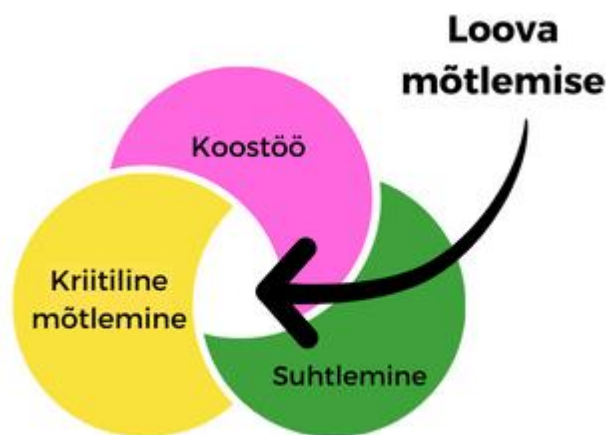
1. Loovmõtlemine ja loovus

OECD rahvusvahelise õpilaste hindamise programm PISA 2022 määratleb loovmõtlemist kui protsessi, mis viib väärtuslike ja originaalsete ideede genereerimiseni. Tüüpiline loomeprotsess hõlmab probleemi või probleemi uurimist, mitme vaatenurga ja võimaluste uurimist, ideede genereerimist ja katsetamist, lahenduste väljatöötamist, viimistlemist ja edastamist ning hindamist, kas need on toimunud või mitte.

Mõnes allikas kasutatakse loovmõtlemist vaimsetele protsessidele viidates, samas kui loovus hõlmab nii vaimseid protsesse kui ka nendel põhinevat või mõttetöötlemise tulemust. (Isenberg ja Jalongo, 1993)

Selle projekti raames oleme kokku leppinud kasutada loovmõtlemist kui erinevatest komponentidest koosnevat “tegemise ja loomise” protsessi, samas kui loovus on nende samade komponentide kombinatsioon, mis areneb edukalt ja järk-järgult.

Oluline on oskuse mõiste eristamine pädevusest, selle asemel et neid vaheldumisi kasutada. Oskus on spetsiifiline tugevus, õpitud oskus: programmeerimine, keeleoskus, ajaplaneerimine jne, mida nõuab valitud eriala. Teisest küljest on pädevus teadmiste, oskuste ja käitumise kombinatsioon, seotud tugevuste rühm. Loomingulised oskused on oskused, mis aitavad inimesel loomeprotsessi mõista ja rakendada. Põhilised loovuse oskused on uudishimu, avatud mõtlemine, kujutlusvõime ja probleemide lahendamine.

1.1. Kombineeritud loovus

Oleme juba kindlaks teinud, et loovus on tänapäevases menüüs kuum kaup, mistõttu on selle koostisosade määratlemiseks palju lähenemisviise. Ühte mõjuvat lähenemist tuntakse kombineeritud loovusena ja sellel on kolm loovuse väljendamise viisi: probleemidest lähtuv, sarnasusest lähtuv ja inspiratsioonipõhine. Esiteks eeldab probleemi ja lahenduse vahelise lõhe täitmist, samas kui kaks hilisemat eeldavad uute ideede genereerimist kas sarnastel või täiesti mitteseotud kontseptsioonidel. Probleempõhine lähenemine pakub ideid, mis võivad alguses tunduda ainulaadsed, kuid on varasemate kogemuste ja teadmiste tagasisaade. Kujutuspõhine lähenemine seevastu julgustab originaalseid, julgeid ja murrangulisi lahendusi, kuid on oht, et need on vähem praktilised.

1.2. Suur “C” ja väike “c” või loovuse 4C mudel

4C loovuse mudel koosneb neljast kogemuse tasemest ja pakub samm-sammult loomingulise küpsemise teed. Esiteks eeldab see, et peaaegu kõik saavad kogeda peaaegu kõiki loovuse aspekte. Mini-c tasemel juhvivad inimesi uudishimu, uurimine, mängulisus ja katsetamine. Neid omadusi tuleb soodustada lastel, noorukieas kognitiivse arengu staadiumis, aga ka täiskasvanutel, kes soovivad treenida oma loovuslihaseid või uurida uusi eneseväljenduse valdkondi.

“Mini-c” tase on see, kus proovime populaarset “mõttele kastist väljas” ja “proovi midagi uut” lähenemist, andes endale lihtsalt uusi kogemusi ja seeläbi oma võimalusi laiendades.

“Väike-c” on tase, mis vastab kõige paremini klassikalisele loova mõtlemise definitsioonile, tagades probleemidele või olukordadele uute, sihipäraste ja kasulike lahenduste genereerimise. Kriitiline mõtlemine, võime kaaluda ja hinnata võimalusi ning mõelda multidistsiplinaarselt on oskused, mida tuleks sellel tasemel arendada. Paljud inimesed leiavad, et need kaks taset on täiesti rahuldavad ning nad ei tunne tungi, uudishimu ja otsustavust liikuda kolmandale ja neljandale tasemele. Samuti võib teatud domeenides olla Big-C tasemel ja aeg-ajalt kogeda väiksemaid teadmisi mini-c või väikese c taseme kohta.

“Pro-c” tasemeni on võimalik jõuda järjepideva tööga ning teatud valdkonnas teatud asjatundlikkuse saavutamise saavutatakse tavaliselt täiskasvanueas, kuna see nõuab aastatepikkust praktikat, analüütilist lähenemist, hindamist, mentorlust ja transformatsioone.

“Suur-C” ehk geniaalne tase on loovuse mäe tipp ja sinna jõuavad vähesed. Oluline on, et “Suurt-C”-d ei tajutaks eesmärgina, pigem kui otsust minna kindlale teele täie pühendumusega. Paljud inimesed kasutavad loovust oma emotsioonide väljendamise võimaluste avardamiseks, ideede rismõõtmeliseks testimiseks ja selliste isikuomaduste tugevdamiseks nagu enesehinnang ja enesekindlus.

1.3. Lahknev mõtlemine ja loovus

Loovmõtlemine on mõtteviis, mis viib väärtuslike ja originaalsete ideede genereerimiseni (OECD, 2022). Nagu me juba tuvastasime, hõlmab loov mõtlemine nii konvergentset kui ka divergentset mõtlemist. Konvergentset mõtlemist nimetatakse analüütiliseks, kui otsused tehakse tavalise arutluskäigu ja loogilise mõttemustriga, samas kui lahknevat mõtlemist iseloomustatakse kriitilise ja laiemalt. Kui esimene pakub kõige etteaimatavamaid häid vastuseid, siis hilisem annab võimalikult palju vastuseid, sealhulgas ebatavalisi, uuenduslikke ja ootamatuid. Teisitimõtlemine on viimasel ajal tähelepanu keskpunktis olnud, sest nõudlus autentsete, kohandatud ja kiirete otsuste järele kasvab. Kuna divergentne mõtlemine on paindlikum, korreleerub see tugevamalt ka loovusega. Kõik väikesed lapsed alustavad lahknevate mõtlejatena ja muutuvad järkjärgult ühtlustunud mõtlejateks, kui nad kasvavad ja sotsialiseerunud.

1.4. Kasvatage mõtteviisi ja loovust

"Kasvav mõtteviis on see, kui õpilased usuvad, et nende võimeid saab arendada," ütleb tuntud Stanfordini ülikooli psühholoog Carol Dweck.

Laialdaselt tõlgendatud kontseptsioon intelligentsust puudutavate uskumuste kogumi kohta, mis määrab, et intelligentsus või isiksus on midagi, mida inimene saab elu jooksul arendada, vastupidiselt seisukohale, et see on fikseeritud tunnus. Maailm, sealhulgas haridussüsteemid, on aeglaselt, kuid pidevalt nihkumas fikseeritud mõtteviisilt kasvavale mõtteviisile, takistuste kartmiselt neile vapralt vastu astumisele, väljakutsete vältimiselt nende omaksvõtmisele, vigade karistusena mõistmiselt nende uuteks võimalusteks muutmiseni.

See on eriti oluline noorukite seas, kui nad õpivad ja kogevad asju esimest korda. Lihtne muudatus vigade või raskuste lahendamisel võib saada edasiste valikute pöördepunktiks.

Fikseeritud mõtteviis: teil ei õnnestu.

Kasvumõte: teil pole veel edu!

Küsitluses, kus osales 143 loovuse uurijat, valitses laialdane üksmeel loominguliste saavutuste koostisosa number üks osas. Ja see oli täpselt selline visadus ja vastupidavus, mille tekitas kasvu mõtteviis (Dweck, 2006). Kasvav mõtteviis toob kaasa suurema paindlikkuse, uurimise, mängulise suhtumise ja riskimisvõime. Ebaõnnestumised ja loovus käivad käsikäes, sest kasv tähendab sõna otseses mõttes võimet ja tahet pärast iga kukkumist püsti tõusta ning võimalikud saavutuslüngad nende leidmisel täita. Kasvu mõtteviisi teooria kohaselt tuleb juhul, kui inimesel puudub teatud oskus, julgustada ja suunata seda oskust arendama või asendama, enne kui loobub ideest valitud eesmärgi tajuda.

Valides või luues vahendeid loova mõtlemise oskuste arendamiseks, mõistsime, kui oluline on keskenduda sellele, mida saab veel teha, selle asemel, et keskenduda ühele

asjale või takistusele, mida nooruk ei suuda ületada. Loovuse osas olid meie suurimad märksõnad kasvule suunatud mõtteviisist: paindlikkus, avatus, vastupidavus, positiivsus, mängulisus.

1.5. Sisemine motivatsioon ja loovus

Uuringud näitavad, et sisemine motivatsioon on peamine vahendav mehhanism, mille kaudu isiklikud ja kontekstuaalsed tegurid mõjutavad loovust (Shalley, Zhou ja Oldham, 2004). Lühidalt öeldes on sisemise motivatsiooni allikas sisemine, mitte väline. Huvi, väljakutsed, konkurents, mängulisus ja valmisolek uusi asju õppida on tegurid, mis mängivad juhtivat rolli, et motivatsioonitase oleks alati kõrge ja püsiv. Motiveeritud loometöötajad on tavaliselt palju produktiivsemad ja uuenduslikumad kui need, kes seda ei tee.

2. Loovus noorukieas

Selle projekti raames olime huvitatud loova ja disainmõtlemise tööriistakomplektide kohandamisest, et need vastaksid 13-16-aastaste noorte kui sihtrühma vajadustele. Tegemist on põhihariduse viimaste aastate noortega, kes seisavad silmitsi oma elu esimeste suurte väljakutsetega. Täiskasvanute loovuse tähtsuse kohta on tehtud palju uuringuid, kuid noortele keskendudes on tehtud väga vähe.

Noorukieas on küpsemine stabiilseks identiteediks, periood, mida iseloomustavad kehalised muutused, ambivalentseid emotsionaalsed nihked, lahkuelamiskogemused. See üleminekuiga on kognitiivsete võimete arendamiseks otsustava tähtsusega (Casey, Jones ja Hare, 2008), kui noorukite aju struktuur ja funktsioon on muutunud (Luna, Padmanabhan ja O'Hearn, 2010). Loovus areneb noorukieas märkimisväärselt erinevate lähenemistega, verbaalse lahkneva mõtlemise ja visuaalse ruumilise divergentse mõtlemise arengu trajektooriga. Viimaste leidude kohaselt saavad noorukid eksperimentaalsete ülesannetega paremini hakkama kui täiskasvanud, mis näitab selle vanuserühma eelist küsimustes, mis nõuavad uurimist ja esituste vahel nihkumist (Kleibecker et al., 2016). Lihtsamalt öeldes on täiskasvanutel liiga palju eelarvamusi ja väljakujunenud mustreid, mis võivad takistada neil tõhusalt kastist välja mõtlemast, samal ajal kui noortel neid piiranguid pole. Seetõttu peavad täiskasvanud loovust sageli ümber õppima ja ümber treenima, samal ajal kui noorukite jaoks on see pigem loomulik käitumine ja mõtlemisprotsess.

Enda tajumine loova inimesena või loova mõtlemise oskuse tunnustamine algab tavaliselt noorukieas ja kestab kogu elu. Seesama loominguline identiteet motiveerib seejärel edasi tegelema mitmesuguste muude loominguliste ettevõtmiste ja nendes edu saavutamiseks vajalike oskustega.

Selle valdkonna teadusuuringud on alles alguses, kuid praegused avastused julgustavad välja töötama erinevaid vahendeid, et suurendada, laiendada ja mitmekesistada võimalusi loovmõtlemise oskuste arendamiseks ning mõõta seda edasiste uuringute ja

vaatluste jaoks. Suurem osa selles disaini ja loovmõtlemise arendamise tööriistakomplektis sisalduvatest tegevustest on suunatud lahkneva mõtlemise, taipamise ja kriitilise mõtlemise loomingulisele toimimisele.

3. Disainmõtlemise protsess

Wikipedia järgi on disainimõtlemine kognitiivsete, strateegiliste ja praktiliste protseduuride kogum, mida disainerid disainiprotsessis kasutavad, ning teadmiste kogum, mis on välja töötatud selleks, kuidas inimesed disainiprobleemidega tegelemisel mõtlevad. Sellest selgitusest ei piisa, et kirjeldada, mis on disainimõtlemine.

Disainimõtlemine on nii ideoloogia kui ka protsess, mille eesmärk on lahendada keerulisi probleeme väga kasutajakesksel viisil. Disainimõtlemine on võimas raamistik, mis suudab uuendada teie lähenemist peaaegu kõigele.

Disainimõtlemise pioneer, Design Thinking Academy asutaja ja partner Arne Van Oosterom on öelnud, et "disainimõtlemine on ühendusliini kõikide distsipliinide vahel". See definitsioon kirjeldab disainimõtlemise olemust üsna hästi, sest disainimõtlemine hõlmab tõesti paljusid erinevaid distsipliine, nagu antropoloogia, psühholoogia, sotsioloogia, turundus, majandus jne. Erinevate lähenemisviiside kombineerimisel pole muret akadeemilise sobivuse või muu sellise pärast. Oluline on valida sobiv tööriist. Seega on disainimõtlemine oma olemuselt väga praktikakeskne.

Disainimõtlemine on rohkem loov mõtlemine. Loovus ei ole oskus, mis kuulub ainult loomingulise taustaga inimestele, nagu see oli aastaid tagasi. Loomingut seostatakse pigem selliste märksõnadega nagu kasutajakesksus, loovus, innovaatus, uued lahendused, kastist välja mõtlemine, paindlikkus. Loovus ehk uute ideede ja lahenduste väljamõtlemise oskus on meis kõigis kaasasündinud. Kuid me peame sihikindlalt töötama, et anda loovusele võimalus ratsionaalses ja analüütilises maailmas. Loovuse esinemiseks on vaja positiivset ja avatud suhtumist, kindlat protsessi uute ideedeni jõudmiseks ning keskkonda, mis toetab uut lähenemist, võimaldab katsetamist ja loomulikult ka eksimusi.

Disainimõtlemine ei ole mõeldud lineaarseks protsessiks ega oleks enamikus olukordades soovitatav. Selle asemel on disainimõtlemise lähenemisviisiks potentsiaalsete lahenduste võimalikult kiire loomine. Disainimõtlemisel kasutatakse traditsioonilisi tööstusdisaini protsesse ja tööriistu, kuid peamine erinevus on mittedisainerite kaasamine, kiire prototüüpimine ja multidistsiplinaarne. Disainimõtlemise protsessi juhivad sageli disainimõtlemise treenerid või läbiviijad, kellel enamasti puudub traditsiooniline disainiharidus, kuid kes vajavad siiski korralikku ettevalmistust ja kogemusi.

Disainimõtlemine on kasutajakeskne. Disainimõtlemise keskmes on inimene, kellele me lahendusi loome, ehk kasutaja, meie teemas eelkõige noorukid. See on lähenemine, mille eesmärk on luua ja arendada loovaid ideid. Disainimõtlemine seab esikohale inimesed, mis tähendab noori.

See tähendab kasutaja mõistmist – esmalt samastumist, seejärel tema uurimist ja kaasatundmist, siis täpse probleemi määratlemist ja alles siis lahenduste kontseptualiseerimist, prototüüpide loomist, testimist ja pideva tagasiside põhjal õppimist. See kõik tähendab noorte probleemsete väljaselgitamist, nende seas küsitluse läbiviimist, töötubade läbiviimist, testimist ja lahenduse toimimise jälgimist, st aeg-ajalt noortelt tagasisidet või palumist seda teha.

Disainmõtlemine lahendab probleeme, kuid mitte kõiki probleeme. Disainmõtlemine oma põhjaliku uurimistöö ja prototüüpide loomise faasiga sobib keeruliste, mitut huvigruppi hõlmavate või mitut kompetentsi hõlmavate probleemide lahendamiseks. Lahendada probleeme, mis pole päris täpselt määratletud ja millel pole üht kindlat lahendust. Uued tooted ja teenused on just sellised probleemid. Ärge oodake täiuslikkust - "sinna" jõudmiseks peate looma.

Disainmõtlemine on metoodika ja tööriistakast. Järgitavad sammud: kasutaja mõistmine ja empaatia loomine, probleemi defineerimine, lahenduste idee, prototüüp, testimine ja rakendamine. Igas etapis on võimalik kasutada palju erinevaid tööriistu või töölehti, millest tuntuimad on persona ja klienditeekond.

Disainmõtlemise protsessi lühivormi saab liigendada viies etapis või faasis: empaatia, määratlemine, ideede loomine, prototüüpimine ja testimine.

Nagu näete ülaltoodud diagrammist, jaguneb disainmõtlemine viieks teekonnaks. Taas tuleks rõhutada, et disainmõtlemine ei järgi rangelt lineaarset protsessi. Igas disainmõtlemise etapis võib avastada midagi uut, mis nõuab eelmise teekonnaga uuesti alustamist. Selles protsessis on oluline esitada õigeid küsimusi ja lasta inimestel alateadlikult otsida vastuseid neile sobivas tempos. Loominguline protsess pole ratsionaalne ning leidliku lahenduse leidmine võtab paratamatult aega. Mõned head tööriistade näited on Empaatia kaart (Empathy Map) <https://www.ideo.com/blog/build-your-creative-confidence-empathy-maps> või suurenda oma enesekindlust: 30 ringi harjutus (Build Your Confidence: 30 Circles Exercise) <https://www.ideo.com/blog/build-your-creative-confidence-thirty-circles-exercise> .

Mis teeb disainmõtlemise protsessi huvitavaks, on see, et disainmõtlemise rakendamine koolides, noortekeskustes jne on toonud kasu, mida alguses ei nähtud. Üks selline kavatsuslik positiivne tagajärg on meeskonna vaimu ja koostööoskuste parandamine. Disainmõtlemine võimaldab erinevate taustadega ja valdkondadest noortel kiiresti samale lainele saada tänu protsessijuhile ja visuaalsete tööriistade kasutamise.

Veel üks oluline kasu on protsessi tulemusel loodud ideede lihtsam elluviimine. Kui meeskond osaleb disainmõtlemise protsessis, saavad nad välja mõelda uue teostatava idee, mis saab uue visiooni/idee/lahenduse aluseks, milles osaledes noored saavad tunda, et nad on protsessi osa olnud ning nende mõtteid on kuulda võetud ja koos nendega on välja töötatud lahendused. Siiski on ideede elluviimine sama oluline, kui nende arendamine.

Disainmõtlemise lähenemisviisi kasutati Disaini- ja Loovmõtlemise juhendi loomise ajal ning see on ka tööriist, mida noored ise kasutada saavad.

4. Noored siin ja praegu

Me kõik mõistame, et tänapäeva noored ei ole samasugused nagu paar aastat tagasi. Maailm muutub kiiresti, viimased paar aastat on olnud väljakutsuvad kõigile ja eriti noortele, kes on pidanud elama uutes oludes, õppima uuel viisil ja olema oma sõpradest eraldatud. Kuid isegi ilma nende viimaste väljakutseteta on noored erinevad ja õppimise osas ei saa kasutada samu vanu meetodeid erinevatel põhjustel, kuna need ei toimi enam nii hästi kui varem.

Dr. Phed. Zanda Rubene rõhutab, et infosajandi lastele ja noortele (põlvkond Z), kes elavad nii digitaalses või veebimaailmas, kui ka reaalmaailmas, on vaja haridust, mis hõlmab mõlemat keskkonda, et mitte ignoreerida olulist osa nende kogemustest. Tegemist on uue õppimiskultuuri kujundamisega, mis vähendaks vahet akadeemilise teadmise ja ühiskonna praeguste vajaduste ning põlvkondade vahel.

Uurijate fookus on sellel, kuidas muutunud sotsiaalne keskkond, milles lapsed ja noored elavad, on taustaks uue põlvkonna elumaailma ehitamisele. Vastavalt sellele, kuidas nad kujundavad enda kuvandit, oma suhteid teistega, kujundavad oma sotsiaalseid, emotsionaalseid ja ka kognitiivseid oskusi, kuidas nadsobivad ühiskonda tervikuna. Sellega seoses on noorte sotsiaalse identiteedi, harjumuste, emotsionaalsete hinnangute ja elueesmärkide uurimine ühiskonna toimimise mõistmiseks väga oluline.

On selge, et noorema põlvkonna vajaduste, pädevuste ja elu eesmärkide selgitamine on haridusprotsessi oluline aspekt, sest elukestev õpe eeldab inimliku potentsiaali pidevat täiustamist elu jooksul. Sellega seoses nihkub keskendumine hariduse "õpetamiselt" "õppimisele", mis eeldab õppeaine sügavamalt tunnetamist, kuna ainult sel viisil on võimalik rakendada õpilasekeskset õppeprotsessi.

UNESCO noortega seotud tegevusstrateegia aastateks 2014-2021 toob esile, et üle maailma juhivad noored naised ja mehed muutusi ning nõuavad austust põhiõiguste ja -vabaduste vastu; paremaid tingimusi neile ja nende kogukondadele; võimalusi õppida, töötada ja osaleda otsuste tegemises, mis neid puudutavad.

Kõik liikmesriigid peavad töötama ja parandama noorte õppe- ja õpikeskkonda, et noored saaksid omandada oskusi ja pädevusi täiskasvanuks saamiseks. See hõlmab noorte tööpuudusega tegelemist ja koolist tööle siirdumise toetamist, karjäärinõustamist, kvalifikatsioonide hindamist, õppekavade arendamist, õpetajakoolitust ja soolõimimist.

5. Noorte heaolu

Noored seisavad silmitsi erinevate väljakutsetega, mis on seotud puberteedi ja üleminekuperioodiga ning võivad hõlmata enese tunnetust ja enese juhtimisega seotud probleeme, kooli-, pere- ja suhteprobleeme. Kui noored on liiga paljude nõudmistega ülekoormatud või tunnevad, et neil on raskusi nendega toime tulemisel, võivad sellel olla kahjulikud tagajärjed vaimse tervise seisukohalt, nagu enesevigastamine, kerge depressioon, keerulised suhted kodus ja sõpradega, viha kontrollimise probleemid, madal enesehinnang ja -usaldus, ärevus, enesetapumõtted, tõrjutus, isoleeritus ja koolist väljalangemine.

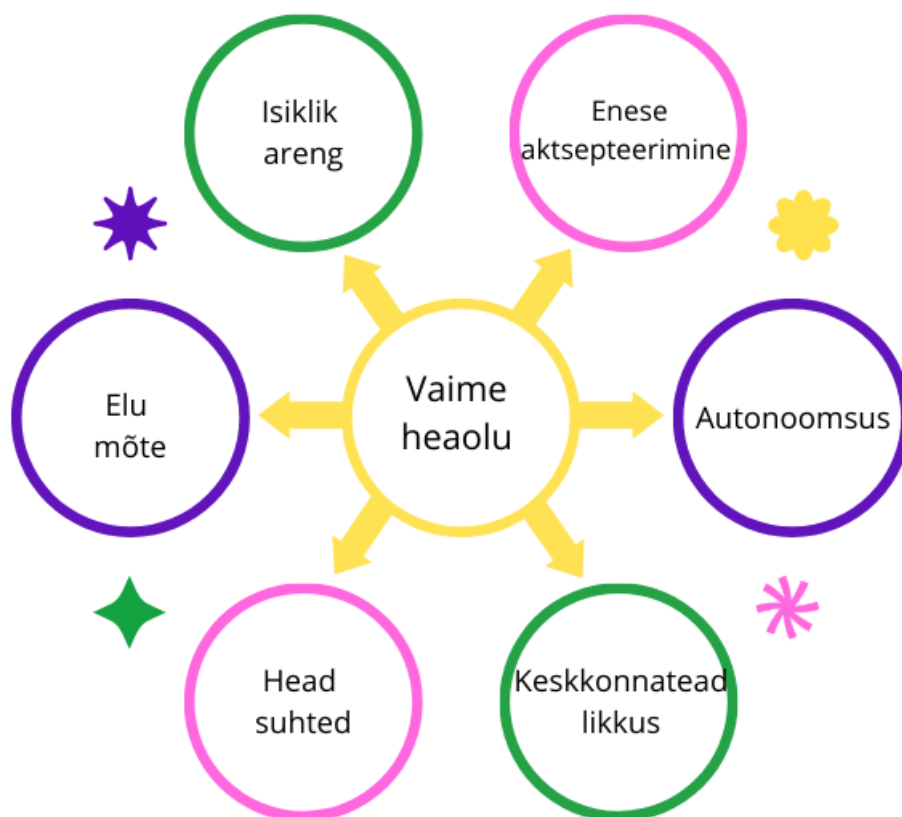
Euroopa noorte eesmärgid määratlevad heaolu ja vaimse tervise noore inimese elu prioriteetseteks aspektideks ning prioriteetseks valdkonnaks, millele tuleks tähelepanu pöörata, kui arendatakse ajakohaseid poliitika soovitusi ja noorsootöö vastuseid. Vaimne tervis ja heaolu on elu põhi kvaliteedid ja noore inimese potentsiaali, vastutuse võtmise ja oma elu eest hoolitsemise, tervislike suhete loomise, haridus- ja kutsevalikute tegemise, autonoomsete ja aktiivsete ühiskonnaliikmetena toimimise eelduseks. Lisaks on COVID-19 kriis oluliselt mõjutanud noorte vaimset tervist. Noorte (15–24-aastaste) vaimne tervis on aastatel 2020-21 oluliselt halvenenud ja enamikus riikides on selle vanuserühma vaimse terviseiga seotud probleemid kahekordistunud või enamgi. Piisava toetuse ja õigeaegse sekkumisega võivad noored COVID-19 kriisist taastuda, kuid on oht, et selle kriisi tagajärjed jätkavad noorte elu ja vaimse tervise varjutamist. On oluline, et noorsootöötajad ja noortega igapäevaselt töötavad organisatsioonid arvestaksid selle aspektiga ning oleksid varustatud hariduslike lähenemisviiside, metodoloogiate ja töövahenditega, et võimaldada ja julgustada noori oma vaimse tervise eest hoolitsema ning tugevdama oma heaolu.

Heaolu definitsiooni soov on välja öeldud erinevate teadlaste ja uuringute poolt, kuid ausalt öeldes ei ole ühtegi universaalset definitsiooni igas olukorras. Näiteks defineeris Maailma Terviseorganisatsioon positiivset vaimset tervist kui "heaolu seisundit, milles inimene realiseerib oma võimeid, suudab toime tulla elu tavapärase stressisituatsioonidega, töötada produktiivselt ja viljakalt ning anda oma panuse kogukonnale".

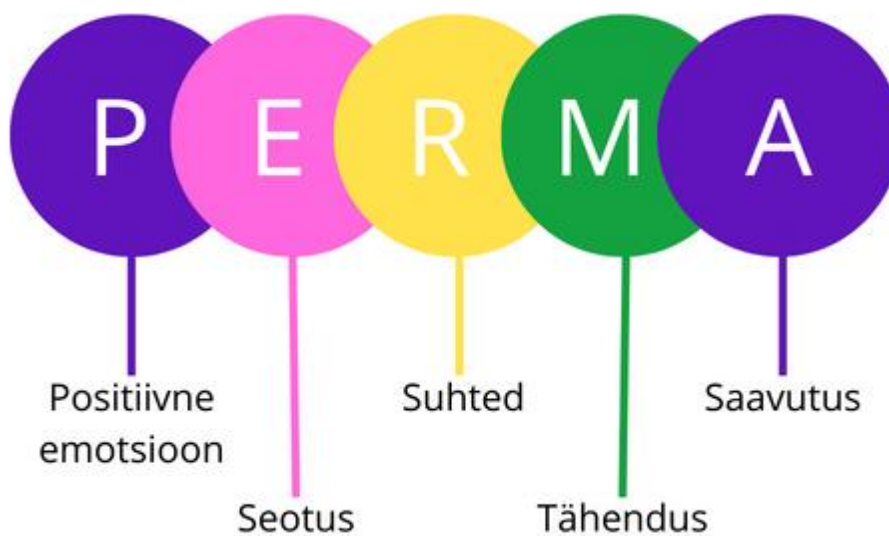

Psühholoog Carol D. Ryff väitis, et heaolu koosneb kuuest erinevast positiivse funktsioneerimise tegurist: iseseisvus, keskkonna valdamine, isiklik kasv, elu eesmärk,

positiivsed suhted teistega ja enese aktsepteerimine. Need on olulised tegurid õnnelikuks olemiseks ja mõtteka elu elamiseks.

Martin Seligmani PERMA teooria määratleb, et heaolu koosneb 5 põhielemendist, mis võimaldavad õitseda - Positiivsed emotsioonid, Kaasatus, Suhted, Täendus ja Saavutused.

Uuringust "NOORTE HEAOLU BALTI RIIKIDES" selgus, et noored hindavad seda, et neil on võimalus valida endale meelepärane elukutse ja amet (Leedus 62%, Lätis 67%, Eestis 73%). Kriitilisemalt hinnati aga võimalusi leida endale meelepärane töö (Leedus leiab 64%, et selliseid võimalusi pole, Lätis 52% ja Eestis 40%). Veelgi madalamad olid hinnangud ettevõtlusvõimalustele - Leedus peab selliseid võimalusi endale kättesaadavaks vaid 20%, Lätis 35% ja Eestis 46%. Vaatamata sellele, et noorte tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks on Euroopa Liidu ja riiklikul tasandil ette nähtud erinevaid tegevusi, näitavad need andmed siiski, et rakendatud meetmed on ebapiisavad.

Ühtviisi mõjutavad nii noorte ettevalmistamist muutuvaks töökeskkonnaks ja hariduslikeks väljakutseteks kui ka seda, millist tuge saavad noored oma isiksusele, huvidele, võimetele ja soovidele vastava erialase suuna valimiseks. Varases eas sobivaimaid valikuid tehes saavad noored paremini aru, et isiksuseomadusi, huvisid ja võimeid kombineerides on võimalik leida erialane suund, mis pakub rõõmu, rahulolu, soodustab motivatsiooni ja loob üldiselt elus positiivseid emotsioone. Seega paraneb ka eluheaolu ja noore eluga rahulolu.

Tööriistakomplekti väljatöötamisega tegelemine, selles sisalduvad meetodid ja tegevused aitavad noortel tuvastada oma isikuomadusi, avastada huvisid ja individuaalseid võimeid, et kujundada elustsenaariume ja leida sobivaimad erialased suunad.

OSA 2

Ülevaade. Ettevalmistus tööriistakomplekti kasutamiseks

Oleme samm lähemal Disaini ja loovmõtlemise tööriistakomplektis nimetatud tegevuste elluviimisele. Enne tegevuste elluviimist soovime siiski juhtida teie tähelepanu mõnele olulisele küsimusele, mida käsitleme selles peatükis. Millega tuleb arvestada, et luua julgustav ja motiveeriv õhkkond? Kuidas luua hinnangugevaba tsooni, mis on eelduseks, et noored saaksid harjutada loovmõtlemist ja luua elustsenaariume? Õppimise tüübid; kuidas kaasata kõiki õppeprotsessi ja loomulikult mitte unustada hõlbustamisprotsessi.

Oluline on tööriistakomplekti kasutamisel tegevuste läbiviimisel. Samuti saab juhendaja aidata grupi liikmetel üksteist tundma õppida ja koostöö oskusi arendada. Mõned eduka töötoa võtmetegurid on järgmised: igaühe kaasatus, turvaline keskkond, osalejate toetamine ja rühmaõppe vajadused. Väljatöötatud näidistegevuste elluviimiseks ja läbiviimiseks on vaja mõningast ettevalmistustööd. Järnev osa sisaldab olulisi aspekte, mis aitavad juhendajatel tegevusteks valmistuda.

1. Hinnanguvaba tsoon

Hinnanguvaba tsooni loomine on eelduseks, et noored saaksid harjutada loovmõtlemist ja luua elustsenaariume.

Definitsioon

Hinnanguvaba tsoon on inimökoloogia, rühm või kontekst, kus kaasatud inimesed kogevad, et neid aktsepteeritakse just sellistena, nagu nad on – soo, välimuse, introvertsuse või ekstravertsuse, hariduse, oskuste taseme ja muude teguritega. Hinnanguvaba tsoon on oluline ka paljude inimestevaheliste väikeste kokkupuudete puhul. Seda terminit kasutatakse erinevates ja mõnikord ka juhuslikumates kontekstides; aga me näeme seda pöördepunktina iga eduka suhtlemise, arengu ja noortega suhtlemises ning ka selles töös.

Filosoofiline taust

Mõiste, nagu me seda defineerime, on väga inspireeritud Amy Edmonsoni uurimistööst ja tööst teemal "Psühholoogiline ohutus" (Edmonson, 2018) ning Brene' Browni uurimustööst ja tööst teemal "Haavatavus ja julgus" (Brown 2018).

Psühholoogilise turvalisuse loomine on keeruline – neuroperspektiiv

“Kuigi psühholoogiline ohutus kõlab teoorias lihtsalt ja kergesti rakendatav, on see osutunud üsna keeruliseks. Muidu pidime eeldama, et psühholoogiline turvalisus meeskondades on norm. Kui me üksikisikutena tunneme, et suhtlemisel või keskkonnal on minimaalne inimestevaheline risk ja me tunneme end psühholoogiliselt turvaliselt, siis jagame oma mõtteid, muretsemata negatiivsete tagajärgede pärast. Teisest küljest, kui keskkonnas valitseb psühholoogiline ebakindlus, on meil väiksem tõenäosus jagada” (Edmondson & Nembhard, 2009).

Kuidas luua hinnangutevaba tsoon?

Meie uuringud ja töö noortega, samuti intervjuud professionaalsete noorsootöötajatega on pannud meid mõistma, et vastutus hinnangutevaba tsooni (JFZ) loomise eest teismeliste kontekstis lasub täiskasvanud noorsootöötajal. Osa sellest vastutusest on jagada seda kogu grupiga, nii et kõik rühma liikmed näeksid end vastutavana hinnangutevaba tsooni järjepideva hoidmise eest.

Hinnangutevabale tsoonile jõudu andev käitumine

Allpool on soovitusel, mida täiskasvanud võiksid luua ja noortega koos välja töötada.

1. Looge Hinnangutevaba tsoon lihtsate reeglitega, mis seda toetavad.

- *Reeglite võimalikud valdkonnad, millest rääkida: kuidas edendada aususe kultuuri? Tuletage rühmaliiikmetele meelde, et nad ei pea üksteisele meeldima, et koos olla ja üksteist austada. Arutage, kuidas konfliktis üksteisega rääkida? Kinnitage kollektiivset vastutust. Tõstke esile kuulamisoskuste arendamise ja harjutamise tähtsust. Kas me austame ühiselt sõlmitud kokkuleppeid?*

2. Loo grupis uudishimulik ja avatud õhkkond mõtetele ja tegevusviisidele, mis erinevad grupi “tavalisest”.

- *Näited: "See, mida te ütlete (või teete), erineb nii palju sellest, mida ma arvan, rääkige mulle lähemalt, miks xyz on teie arvates õige.", "Ma ei nõustu sellega, kuid tahaksin kuulda, miks te arvan, et see on hea mõte." „Ok, me teame, mida pooled teist arvavad, ja me pole veel midagi otsustanud. Kas on veel ideid, millist pidu me teha tahame?*

3. Reageerige aktiivselt ja andestage vead. Kui inimesed kogevad, et “vigu” on okei teha, siis hakkavad kõik aru saama, et kõik lasevad aeg-ajalt märgist mööda, on kohmakad või ei näe laitmatult targad välja.

- *Näited: "Pole midagi, ma olen kindel, et te ei tahtnud seda meelega teha", "Ma sain sinu öeldust haiget. Kas saame juhtunust rääkida?" "Lihtsalt*

öeldes – ma tean, et mu juuksed näevad välja nagu s#it, aga ma tunnen end täna hästi."

4. Olge eeskujuks ja näidake, et ka teie (täiskasvanu) võite mõnikord olla haavatav ja ebatäiuslik.

- Näited. Täiskasvanuna on okei anda teismeliste teada, et ka teil võib olla halb päev, vigastada või asjadega jännata. See ei muuda tõsiasi, et olete toetav ja kindel inimene, kes on alati valmis aitama.

5. Küsi tagasisidet, ja anna tagasisidet ainult siis, kui seda küsitakse.

- Näited: olge ettevaatlik, kui kommenteerite liiga palju teiste inimeste käitumist (see kehtib nii teismeliste kui ka täiskasvanute kohta). Tagasiside toimib kõige paremini siis, kui keegi on seda küsinud või kui keegi rikub kokkulepituid reegleid või eirab kokkuleppeid. Viimasel juhul ei ole tagasiside emotsionaalselt laetud – see viitab vaid sellele, et meil kehtivad reeglid. Mõistame, et see on enamikule meist raske, seega tuleb seda harjutada.

6. Rühmasessiooni juhendamine (läbiviimine). Teismeliste rühmade juhendamine ei tähenda formaalset abistamist päevakavadega jne. See tähendab, et täiskasvanud (ja mõnikord isegi teismelised) juhivad kaudsselt sessioone, koosolekuid, muusikalisi proove jne, nii et rühm kogeb oma panuse saamisest kasu.

- Näited: siin tähendab juhendamine lihtsate raamistike loomist, mis võimaldavad teismelistel saada parima võimaliku kogemuse. Lihtsamal kujul võib see olla ringkõnede läbiviimine, kus igaühele antakse aega oma mõtete väljendamiseks. Enamasti tuleks seda teha lihtsal viisil, sellest liiga palju rääkimata, et noored ei tunneks, et koosviibimist soodustatakse.

7. Pidage meeles aktiivselt luua keskkonda, kus kõik saavad sõna. Kui seda ei tehta, domineerivad rühma alfad ja teised tunnevad end alluvana.

- Näited: kasutage meetodit Üks/Kaks/Mitu. Meetod toimib lihtsalt nii, et protsesse hõlbustav täiskasvanu sulandub teadlikult üksi töötavate inimeste, kahekesi ja kahekesi töötavate inimeste vahel ning rühmana koos töötades. See tagab, et kõik kogevad, et neid kuulatakse, ja tunnevad suurema grupi head energiat. Seda saab kasutada ideid genereerides, teatriprojekti arendades, muusikale sõnu kirjutades või pidu planeerides. Muud võimalused kõigi kaasamiseks: anda erinevatele noortele juhtivad rollid (kui nad soovivad). Tehke ümarlauavestlus, et kõiki kuulataks.

Millised on hinnangutevaba tsooni loomise eelised?

Uuringud näitavad, et psühholoogiline turvalisus annab ruumi mõõdukale riski võtmisele, oma mõtete väljaütlemisele, loovusele ja julgusele oma pea välja pista. (Delizonna, 2017). Psühholoogiline turvalisus rühmades suurendab õppimiskäitumist (Edmond,

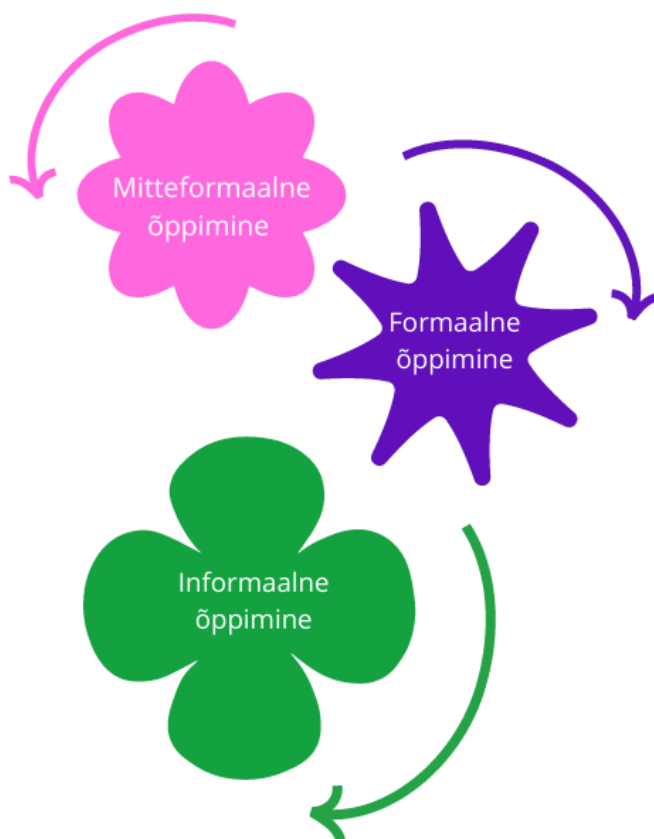
1999). Psühholoogiline turvalisus vabastab energiat, kuna inimene ei kasuta enam vaimseid ressursse muljetega tegelemiseks ja vigade vältimiseks. (Edmond, 1999).

Selles projektis oleme leidnud, et keskendumine selle loomisele, mida me nimetame Hinnangutevabaks tsooniks. See on eelduseks loovmõtlemise protsessidega töötamiseks ja noortega elustsenaariumide kujundamiseks.

2. Õppimine ja mitteformaalne lähenemine

Sünnihetkel hakkame maailma uurima ja õppima ning see protsess jätkub kuni meie viimase hingetõmbeni. Elu jooksul omandame uut, arendame oskusi, muudame hoiakuid, kujundame väärtusi ja parendame käitumist. On perioode, mil õpime intensiivsemalt, aga alati on midagi uut juurde saada, omandada, õppida, teada saada, sest õppimine on elukestev protsess. Õppimine toimub erinevates kohtades, erinevates tingimustes, erineval viisil, meie poolt ja rühmades.

Millised on õppimise liigid?

Haridussüsteemid on loodud selleks, et edendada **formaalset** õppimist, mis järgib õppekava ja on tahtlik selles mõttes, et õppimine on kõigi õppijate tegevuste eesmärk. Õpitulemusi mõõdetakse testide ja muude hindamisviisidega.

Mitteformaalne õpe toimub väljaspool formaalseid õpikeskkondi, kuid mingis organisatsioonilises raamistikus. See tuleneb õppija teadlikust otsusest omandada teatud

tegevus, oskus või teadmiste valdkond ja on seega tahtliku pingutuse tulemus. Siiski ei pea see järgima ametlikku õppekava ega olema välise akrediteerimise ja hindamisega reguleeritud.

Informaalne õpe - see hõlmab igasugust õppimist, nii töö käigus kui vabal ajal perekonna ja sõprade ringis ning ei ole struktureeritud, puuduvad otsesed õpieesmärgid, õppematerjalid ja õppekavad. Seetõttu on informaalset õppimist ka raskem hinnata ja tunnustada – see käib käsikäes igapäevaeluga ning jääb sageli teadvustamata, kuigi on oluline osa elukestvast õppest.

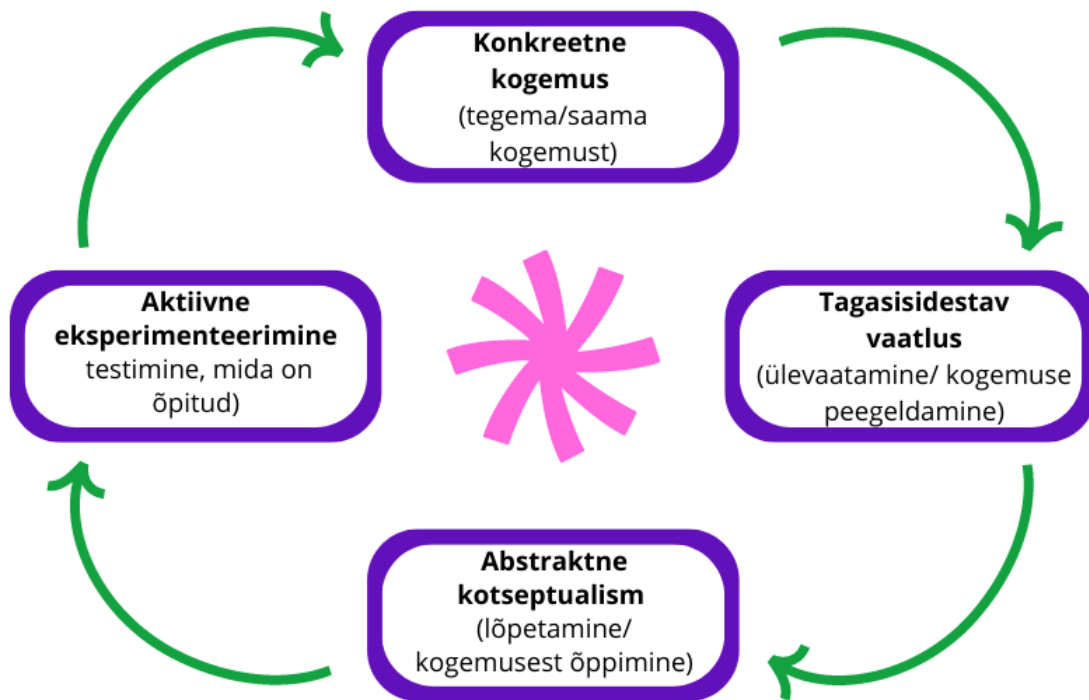
Joonis ülalnimetatute erinevustest.

Teema	Formaalne õppimine	Mitteformaalne õppimine	Informaalne õppimine
Õppekava	✓	✗	✗
Õppimise eesmärk	✓	✓	✗
Õpetaja keskne	✓ (enamus ajast)	✗	✗
Õppija keskne	✗	✓	✓
Erinevate meetodide kasutamine	✓ & ✗	✓	✓
Vabatahtlik	✗ (teatud vanuseni)	✓	✗
Eksamineerimine	✓	✗	✗
Diplom	✓	✓ (Tunnistus)	✗
Juhuslik	✗	✗	✓

Selles projektis keskendusime mitteformaalsele õppimisele, mis toimub väljaspool formaalseid õpikeskkondi. Vaatame, kuidas toimub mitteformaalne õpe.

Õppimise kohta on palju teooriaid ja siin on üks neist, mida uurida – kogemusliku õppimise teooria, mis keskendub tegevuse kaudu õppimisele. Kogemusliku õppimise tsükli töötas välja David Kolb (haridusteoreetik) 1970. aastate alguses.

Kogemusõppe tsükkel on neljaetapiline õppeprotsess: **koge – peegelda – mõtle – tegutse**.

See on konkreetsest kogemusest alguse saanud õppeprotsess, mis nõuab kogemuse üle järelemõtlemist, läbivaatamist ja perspektiivi võtmist; seejärel abstraktne mõtlemine järelduste tegemiseks ja kogemuse tähenduse kontseptualiseerimiseks; mis viib tegutsemisotsuseni, aktiivse katsetamiseni või õpitu proovimiseni.

Õppimine on emotsionaalne protsess – tunneme elevust uue oskuse omandamisel, piinlikkust vigade pärast ja hirmu, et meid mõistetakse valesti. Positiivsete emotsioonide soodustamine oma klassiruumis/koolitusel motiveerib osalejaid õppima, samas kui negatiivsed emotsioonid, nagu stress ja võõrandumine, pärsivad nende õppimist.

Õigete meetodite valimine võib mõnikord olla heidutav protsess. Kuid kõige tähtsam on meeles pidada, et enne konkreetse meetodi kasuks otsustamist tuleks arvestada paljude teguritega.

Nii et meetodi valimisel mõelge järgmisele:

- Eesmärgid – millised on selle seansi konkreetsed eesmärgid, mida soovitakse seanssidega saavutada;
- Sihtgrupp – kes on osalejad, milline on nende vanus, kogemus, taust, ootused, osalejate arv, vähemate võimaluste või spetsiifiliste vajadustega osalejad;
- Raam/seaded – kui palju teil on aega, milline on keskkond ja ruum, millist ressursi saate kasutada;
- Järjestus – mis sellele seansile eelneb, mis järgneb, rühma grupidünaamika etapp;
- Asutus/organisatsioon – milline on meie organisatsiooni kultuur, milline on Sinu töö formaat, milliseid põhimõtteid/etikat järgid;
- Koolitajad/juhendajad – millised teadmised ja kogemused neil on, millised on nende eelistused.

Alles siis, kui uurime kõiki ülaltoodud tegureid, leiame sobivama meetodi. Tööriistakomplekt pakub meetodite komplekti, mida soovime teatud järjestuses rakendada, kuid loomulikult ei taha me piirata teid ainultööriistakomplektis sisalduvate meetoditega/harjutustega; Kui teil on muid meetodeid, mis võiksid aidata sama eesmärki saavutada, võite hoopis neid kasutada.

Mõned ideed, kuidas luua avatud ja toetav õhkkond mitteformaalseks õppimiseks, kasvamiseks ja arenguks:

- julgustada inimesi olema aktiivsed, kaasatud, osalema;
- edendada ja toetada indiviidi iseenda olulisust ja selle rakendamist;
- tunnustada ja julgustada inimeste õigust eksida (loodud turvalises keskkonnas);
- omaks võtma ja aktsepteerima erinevuste kasu;
- taluda ebakindlust ja ebaselgust;
- julgustada avatust, enese- ja vastastikust lugupidamist;
- edendada koostööprotsessi.

3. Õpetajate ja juhendajate roll

Esimeseks, iga tegevus, mis edendab õppimist peab olema väga läbimõeldud ja kaalutletud. Mida peakssid õpetajad, juhendajad jne silmas pidama:

1. Ole alati valmis ootamatuteks olukordadeks, reaktsioonideks, väljakutseteks, takistusteks. Nagu päriselus, nii ka õppeprotsessis võivad ilmnedad erinevad asjaolud. Teie mõttee viis peaks olema avatud igasugustele kogemustele ja mitte takerduma stressirohkesse olukorda.
2. Loo psühholoogiliselt turvaline keskkond, kus osalejad tunnevad end vabalt ning neil on turvaline küsida, proovida, riskida ja vigu teha.
3. Jälgi oma mõtteid, hoiakuid ja keelt! Õppimisprotsessi võivad mõjutada lihtsad kommentaarid, piiravad väited või emotsionaalsed reaktsioonid.
4. Kasuta erinevaid õppevahendeid ja kombineeri neid. Proovige nii ametlikke kui ka mitteformaalseid tööriistu, et näha, kuidas need töötavad ja mis osalejatele kõige paremini sobib.
5. Oled õppeprotsessis väga oluline inimene; enam-vähem oled sa oma osalejatele eeskujuks. Samuti saate näidata häid näiteid, jagada isiklike õppimislugusid, inspiratsiooni ja motivatsiooni.

Et olla tõhus, peavad juhendajad seansi jooksul žongleerima paljude rollidega. Mõnikord peate püüdma hoida rühma keskendunud, mõnikord peaksite aitama neil teemasse süveneda ja mõnikord proovite hoida neid üksteist rünnamast! Juhtimisstrateegiate keskus on tuvastanud kaheksa erinevat rolli, mille abil juhendaja on tõhus.

Koolitaja 8 rolli

GIID

Koolitaja peab teadma protsessi etappe algusest lõpuni ja juhendama osalejaid hoolikalt läbi iga etapi.

MOTIVAATOR

Alates erutavast avalausest kuni rõõmustavate sõnadeni peab juhendaja rühma sees tule süütama ja selle hästi valgustatuna hoidma. Koolitaja peab hoo sisse andma ja tempot hoidma.

SILLAEHITAJA

Kui teised inimesed näevad erinevusi, peab juhendaja leidma ja kasutama sarnasusi, et luua silda konsensuseni.

SELGELTNÄGIJA

Kogu seansi jooksul peab juhendaja hoolikalt jälgima võimalikke pinge, väsimuse, süvenemise ja jõuetuse märke ning reageerima eelnevalt, et vältida düsfunktsionaalset käitumist.

KIITJA

Igal võimalusel peaks juhendaja kiitma tehtud pingutusi, tehtud edusamme ja saavutatud tulemusi. Kiida hästi, kiida sageli, kiida konkreetselt.

RAHUSOBITAJA

Kuigi peaaegu alati on parem vältida osalejate vahelist otsest vastasseisu, kui see peaks tekkima, peab juhendaja kiiresti sekkuma, taastama korra ja suunama rühma konstruktiivse lahenduse poole.

JUHENDAJA

Seansi õigel ajal hoidmise eest vastutab lõppkokkuvõttes juhendaja. See tähendab ebaoluliste arutelude taktitundelist katkestamist, ümbersõitude vältimist ja ühtlase detailsuse säilitamist kogu seansi vältel.

AKTIIVNE KUULAJA

Igal võimalusel peab juhendaja teadlikult pingutama, et kuulda ja mõista öeldu sisu, kavatsust, tähendust ja tunnet.

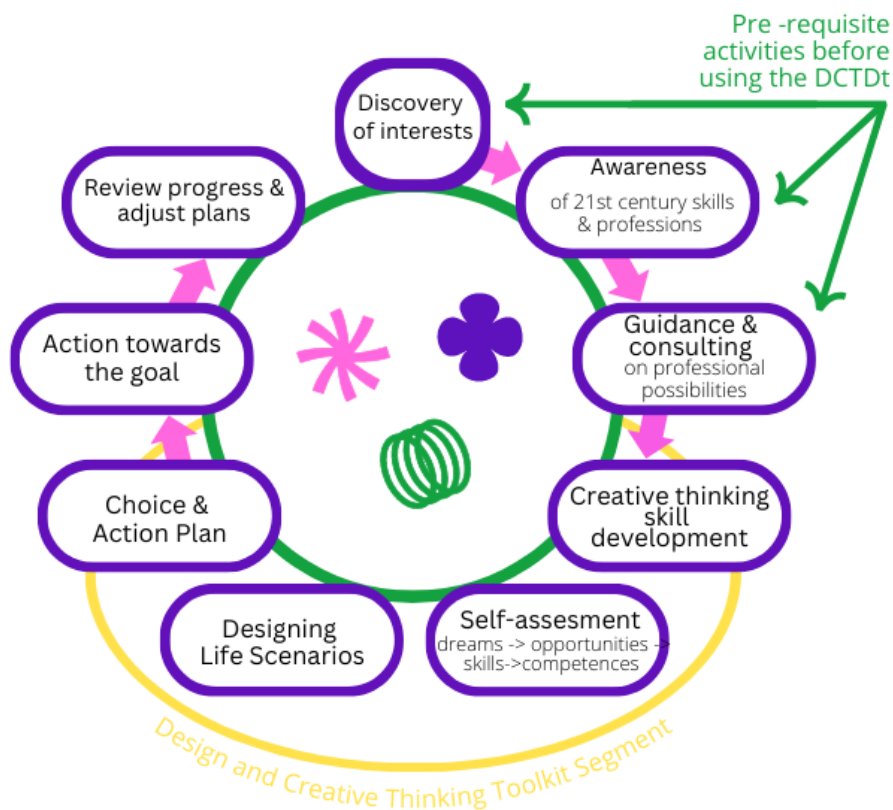
OSA 3

Ülevaade. Väljatöötatud mudel.

Disaini ja loova mõtlemise arendamise tööriistakomplekt on meetodite ja tegevuste kogum. Tööriistakomplekt koosneb üheksast järjestikusest etapist, mis on jagatud kaheks osaks:

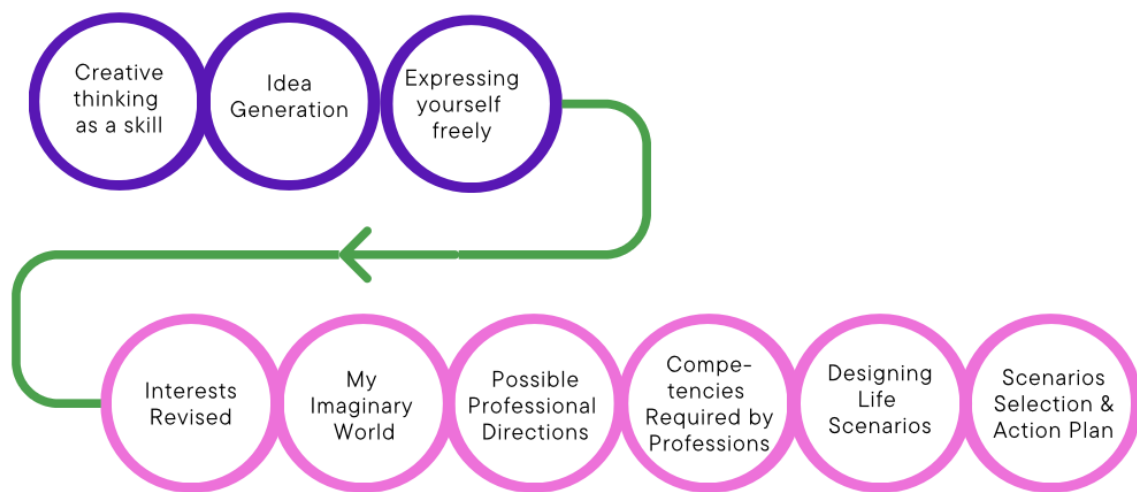
- esimene osa keskendub loovmõtlemise oskuse mõiste mõtestamisele ja arendamisele;
- teine osa keskendub disaini ja loovmõtlemise oskuste praktilisele rakendamisele otsustusprotsessis.

Tööriistakomplekt loodi eesmärgiga aidata noortel aru saada, kuidas isiksuseomadusi, huvisid ja võimeid saab edukalt kombineerida tulevaste elusuundade valikul. Tegevused on planeeritud selliselt, et noor oskab kujundada elustenaariume erinevates ametialastes suundades, saab pärast põhihariduse omandamist teha teadlikke otsuseid kasvutee kohta: jätkata õpinguid, õppida eriala või asuda tööle. Võimaluste teadvustamine aitab keerulistes olukordades paremini orienteeruda, sündmuste jada mõista, näha ebastandardseid lahendusi ja teha alternatiivseid valikuid. Loomingulised ja disainmõtlemise oskused on selles tööriistakomplektis üliolulised.

Kogu protsess hõlmab järjestikuseid etappe: esiteks palutakse igal osalejal hinnata oma isiksuse omadusi, andeid ja huvisid ning seejärel julgustatakse looma visiooni oma

tulevasest elust ja selle kvaliteedist. Esiolgu sammule järgneb erialateadmiste sidumine enda isiksusega, aidates noorukil tuvastada võimalikke erialaseid suundi eneseväljenduseks ning pakkudes soovitud elukvaliteedi taset. Kui on välja selgitatud veel kolm huvi pakkuvat erialast suunda ja selgeks saanud (olemas ja arendatavad) mõned olulised pädevused, mida valitud erialadel nõutakse, algab elustsenaariumide kujundamise protsess saavutatava tulemuse ja kõige olulisemate selle nimel tehtavate asjade visuaalse kujutamiseks. Seejärel valib noor lähituleviku prioriteedid ning koostab tegevuskava valitud elukutsete süvitsi tundmaõppimiseks ja/või vajalike oskuste arendamiseks, et pärast põhihariduse omandamist saaks edukalt jätkata liikumist eesmärkide suunas. Metoodika näeb ette plaani täitmise regulaarset hindamist koos võimalusega tehtud valikut muuta.

Loovmõtlemise oskuste arendamine

Esimesed kolm sammu keskenduvad loova mõtlemise mõiste mõistmisele ja praktilisele rakendamisele. Need aitavad kujundada ettekujutust loovmõtlemise mitmekülsusest ja arendavad selle oskuse komponente: kriitiline mõtlemine, paindlikkus, vabadus, originaalsus jne.

Elustsenaariumite kujundamine

Kui sammud 4 kuni 9 on täidetud, tõusev järjest esile isiksuseomadused, huvid ja oskused, mis aitavad modelleerida võimalikke eluteid ja professionaalseid võimalusi, et näidata, et kõik ülalnimetatud üksused mõjutavad elustsenaariumide kujundamisel muutujaid.

Iga väljatöötatud mudeli osa on oluline ja sellel on teatud eesmärgid, mida on üksikasjalikult kirjeldatud tööriistakomplektis, mille leiate siit: <https://latviandesigncentre.com/en/projects/>

1. Võimalused kuidas tööriistakomplekti kasutada

Nagu eelpool juba mainitud, loodi Disaini & loovmõtlemise arendamise tööriistakomplekt "Elustsenaariumide kujundamine" eesmärgiga aidata noortel mõista, kuidas isiksuseomadusi, huvisid ja võimeid saab edukalt kombineerida elustsenaariumi valikul. Tööriistakomplekt on meetodite ja vahendite kogum ning koosneb üheksast järjestikusest etapist, mis on jagatud kaheks osaks: esimene osa keskendub loova mõtlemise oskuste kontseptsiooni mõistmisele ja arendamisele; teine osa keskendub disaini ja loovmõtlemise oskuste praktilisele rakendamisele.

Tagamaks eesmärgi saavutamist, et noored suudaksid kujundada oma elustsenaariume ja erialaseid suundi, et langetada tasakaalustatud ja läbimõeldud otsuseid elutee osas pärast põhihariduse omandamist ning teha alternatiivseid valikuid, soovivad tööriistakomplekti koostajad läbi viia noortega erinevaid tegevusi. Tööriistakomplekti sisse viidud meetodite ja tegevuste valikul võeti arvesse nii projektis osalejate pikaajalist kogemust noortega töötamisel ja vabahariduslikes tegevustes kui ka Läti, Eesti ja Taani noorsootöötajate soovitusi. Kõigi etappide kvaliteetseks läbiviimiseks kuluv aeg on vähemalt 12 tundi.

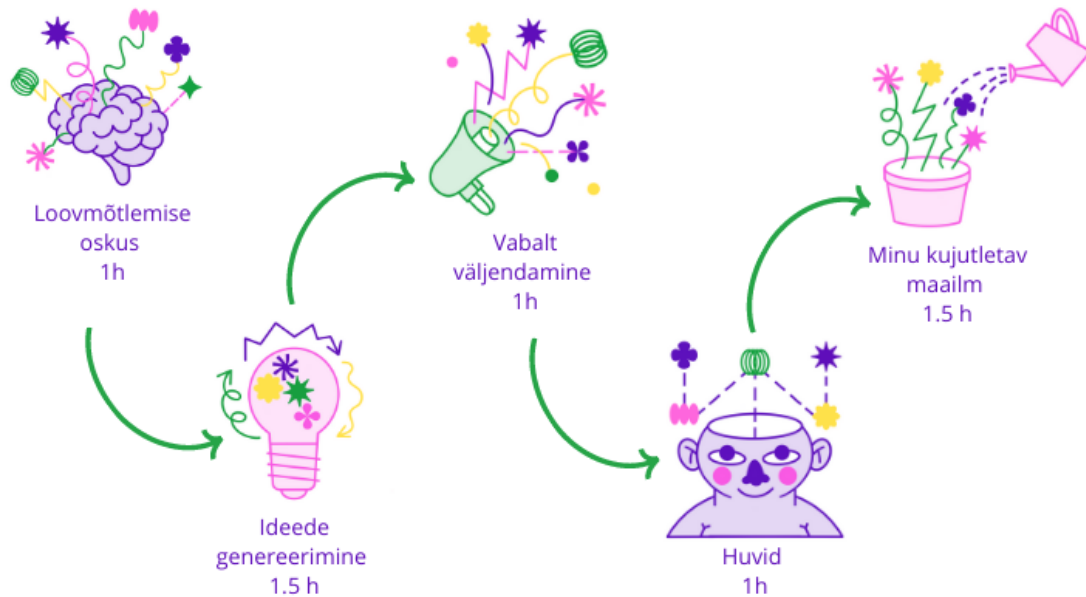
Kuidas tegevusi ellu viia?

Tegevused võib ellu viia mitmel erineval moel:

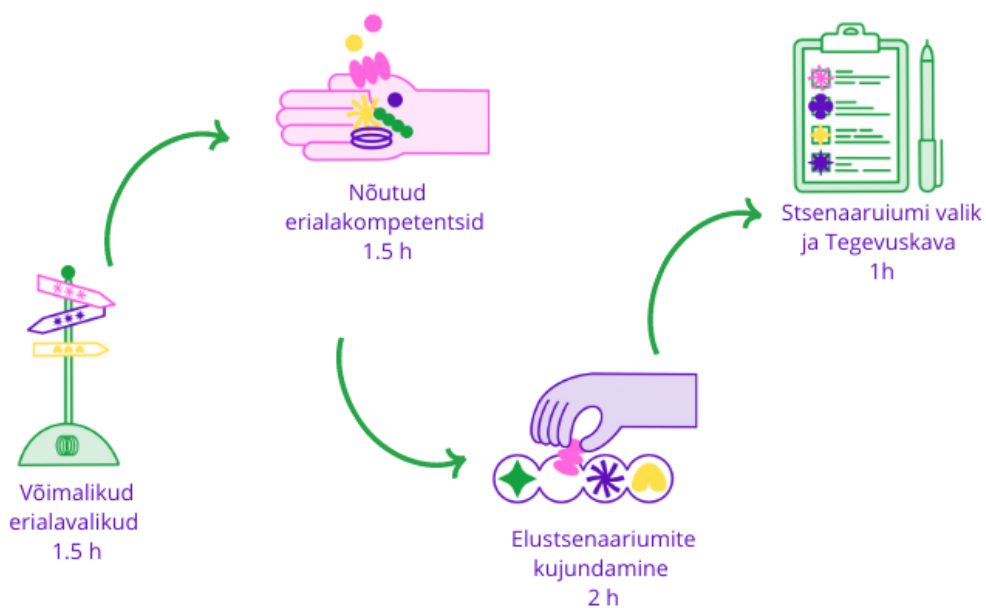
1. Paaripäevaste kursustena, nt 6 tundi iga päev.

Soovituslik tegevusplaan:

Päev 1

Päev 2

2. Korraldada noortele pikaajalisi tegevusi, näiteks kord nädalas kohtudes ja igal kohtumisel üks tegevus ellu viia. Sellise stsenaariumi rakendamine nõuab 12 koosolekut nädalas.

3. Korraldada noortele "Elustsenaariumide kujundamise" laager, milles kõik tegevused viiakse läbi mitme päeva jooksul, sh. pöörates enim tähelepanu neile tegevustele, mille õppimiseks noored rohkem aega vajavad. Nii uusi meetodeid kasutades kui ka rohkem aega pühendades soovitatud meetodite rakendamisele.

Näpunäiteid juhendajatele

- Kui noortega on varem ellu viidud muid tegevusi, mille eesmärk on sarnane tööriistas märgituga, näiteks huvide ülevaatamine, siis üksiktegevusi ei pruugita plaanipäraselt ellu viia, kuid soovime rõhutada, et järjestus on väljatöötatud tööriista kasutamisel hädavajalik, seega soovime plaanist kinni pidada.
- Olge loominguiline ja kui teate muid meetodeid, mis aitavad teil soovitud eesmärki saavutada, muutke julgelt meetodeid ja kasutage neid, mida olete oma praktikas juba katsetanud ja mis on end tõestanud.
- Kui aega on rohkem, kuluta igale sammule rohkem aega, nii tegevusi aeglustades kui ka kordades.
- Rakenda meetode noortele, kellega koos töötad. Võimalik, et noor vajab individuaalsemat lähenemist ja vajab täiendavaid selgitusi.
- Ärge unustage korraldada osalejate üksteisega tutvumist (kui nad pole üksteist varem teadnud). Tutvustage ennast ja/või teisi läbiviijaid. Vajadusel korraldage mõni "tutvumise" mäng.
- Selgitage, kui palju aega tegevused võtavad ja mis nende ajal toimub. Tõstke esile üksteise tähtsust või austust ja seda, et pole valesid ega õigeid vastuseid.
- Jälgige osalejaid ja kui energiatase on langenud, tehke tundides lühikesi pause ning pakkuge noortele jooke ja suupisteid.
- Mõelge hoolikalt läbi ja valmistage ette kõik vajalikud materjalid - kiriapaberid, töölehtede väljatrükkid jne.
- Valmistage end ette tegevusteks, kuid olge valmis ka ootamatuteks olukordadeks. sellistel aegadel, kus saate oma loominguulist potentsiaali kasutada!

2. Mida teha ja kuidas noori edaspidi toetada

Usume, et Sa said tegevuste juhina suurepäraselt läbi viia kõik 9 sammu kõik tegevused, mis paljastasid noortele palju nende endi kohta ja paljastasid paremini ka nende edasised elustsenaariumid. Iga finiš on aga millegi uue algus ja oluline on alustatud jätkata. Edaspidi vajavad noored kindlasti teie jätkuvat tuge.

Eesmärgi suunas liikumine

Tegevuskava peab olema aktiivne, seega veenduge, et see ei jääks paberile. Noore jaoks on väärtuslik teadmine, et abi, juhendamine ja julgustamine on saadaval. Kutsu noori kaasama enda ümber olevaid inimesi – pereliikmeid, sõpru, noorsootöötajaid ja/või teisi noorte tugiisikuid teel oma eesmärgi elluviimise poole. Võimalik, et noorele saab määrata mentori, kes noorega regulaarselt suhtleb, teda inspireerib ja motiveerib, annab praktilist abi või lihtsalt küsib:

kuidas sul läheb? kuidas läheb plaanipäraselt? kas sa jõuad oma eesmärgile lähemale jne?

Tuletage noorele meelde, et eesmärgi saavutamiseks võib olla vaja ületada ka erinevaid takistusi. Kutsuge noori viie sammu reeglit oma igapäevaelus rakendama!

Planeerige, mida saate **igal kuul** teha, et oma eesmärgile lähemale jõuda!

Planeerige, mida saate **igal nädalal** teha, et oma eesmärgile lähemale jõuda!

Planeerige, mida saate **iga päev** teha, et oma eesmärgile lähemale jõuda!

Mõelge, mida saate **täna** teha!

Pane **iga päev** kirja vähemalt viis asja, mida otsustad teha, et oma suurele eesmärgile lähemale jõuda!

Väikesed asjad, mis toetavad noort teema eesmärkide saavutamisel:

- regulaarsed kohtumised (leppige noorega kokku nende sagedus, vorm, tüüp);
- meeldetuletus-, julgustus-, inspiratsioonisõnumid, mida saab aeg-ajalt noorele saata;
- kui noor külastab noortekeskust, postita seintele mõned motiveerivad sõnumid;
- korraldada lisategevusi, näiteks koolitusi eesmärkide saavutamiseks;
- kutsuda inimesi, kes inspireerivad noori rääkima oma isiklikust kogemusest eesmärkide saavutamisel;
- kutsuda noori looma vastastikuse tugisüsteemi/gruppi ja aidata korraldada regulaarseid kohtumisi.

Tegevuste edasimineku ja plaanide kohandamine

Soovitav on seada mõned hindamiskriteeriumid ja ajakava saavutuste ülevaatamiseks ja vajadusel parandusmeetmeteks. Jah, plaanid võivad muutuda või lihtsalt osa neist ja noorukid vajavad uudishimu säilitamiseks pidevat tuge. Disaini ja loova mõtlemise valdamine aitab kiiresti kohaneda uute oludega ja otsida ebatavalisi lahendusi. Motiveerige noort mitte alla andma, kui midagi ebaõnnestub.

Alusta sealt, kus oled. Kasuta seda, mis on olemas. Ja, tee, mida suudad!

Tennisist Arthur Ashe

3.Kasulikke viiteid ja täiendavat lugemist

Siin on mõned lingid, kust on võimalik leida täiendavaid vahendeid ja materjale, mis võiksid aidata noortega töötamist loovuse, isikliku kasvu ja erialaste suundade teemadel. Teave on jagatud riikide kaupa, kuna igas riigis on erinev keel.

Latvia

- <https://karjerasmateriali.lv>
- <https://testi.niid.lv>
- <https://www.lkaaa.lv/node/1>
- <https://www.profesijupasaule.lv>
- <https://www.tavasmetodes.lv>
- <https://www.viaa.gov.lv/lv/darbibas-virzieni-karjeras-atbalsts>

Estonia

- <https://minukarjaar.ee/et/karjaar/karjaaritee/tuleviku-karjaarikusimus-opilane?selectedCardTitle=Ei%20tea,%20mida%20teha%3F>
- <https://sites.google.com/view/tooriistakast/avaleht?authuser=0&pli=1>
- <https://www.sm.ee/et/noortegarantii>
- <https://mitteformaalne.ee/opimeetodid/>
- <https://rajaleidja.ee/juhendid/>
- <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid#noortevaldkonna-aren>

Denmark

- https://www.ucviden.dk/ws/portalfiles/portal/103154322/Rasmussen_A._R._2007_kilden_til_kreativitet_et_dramap_dagogisk_perspektiv.pdf
- <https://www.ug.dk/6til10klasse>
- <https://www.eva.dk/grundskole/valg-ungdomsuddannelse>
- <https://www.ug.dk/flereomraader/inspiration/miniartikler/jobkompasset>

Kasutatud allikad

Casey, B. J., Jones, R. M., & Hare, T. A. (2008). The adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1124, 111–126.

Dietrich, A., & Kanso, R. (2010). A review of EEG, ERP, and neuroimaging studies of creativity and insight. *Psychological Bulletin*, 136(5), 822–848.

Dumontheil, I., Houlton, R., Christoff, K., & Blakemore, S.-J. (2010). Development of relational reasoning during adolescence. *Developmental Science*, 13(6), 15-24.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.

Im, H., Hokanson, B., & Johnson, K. K. P. (2015). Teaching creative thinking skills: a longitudinal study. *Clothing and Textiles Research Journal*, 33(2), 129-142.

Lau, S., & Cheung, P. Ch. (2010). Development trends of creativity: what twists of turn do boys and girls take at different grades? *Creativity Research Journal*, 22(3), 329-336. Kleibeuker, S.

Luna, B., Padmanabhan, A., & O'Hearn, K. (2010). What has fMRI told us about the development of cognitive control through adolescence? *Brain and Cognition*, 72(1), 101–113.

Shalley, C.E., Zhou, J., & Oldham, G.R. (2004). The effects of personal and contextual characteristics on creativity: Where should we go from here? *Journal of Management*, 30(6), 933–958.

OECD. (2022) Programme for International Student Assessment PISA

Steele, Logan & McIntosh, Tristan & Higgs, Cory. (2017). Intrinsic motivation and creativity: Opening up a black box.

W., Dreu, De C. K. W., & Crone, E. A. (2013). The development of creative cognition across adolescence: distinct trajectories for insight and divergent thinking. *Developmental Science*, 16(1), 2-12.

Zanda Rubene (2016) "Mūsdienu jaunieša portrets globālajā izglītības telpā"

www.bernulabklajiba.lv/wp-content/uploads/2019/04/Well-being-of-Young-People-in-the-Baltic-States_2018_LAT_Kopsavilkums.pdf

www.cdc.gov/ncbddd/childdevelopment/positiveparenting/adolescence2.html

www.verywellfamily.com/16-year-old-developmental-milestones-4171922

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227150>

<https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/formal-non-formal-and-informal-learning>

<https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/1-3/personigais-budzets/merku-izvirzisana>

<https://www.leadstrat.com/8-roles-of-a-facilitator/>